
Vergaderjaar 2022–2023

21 501-20

Europese Raad

CU

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 november 2022

Hierbij bied ik u, mede namens de Minister-President, het verslag aan van de Europese Raad van 20 en 21 oktober 2022.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra

VERSLAG VAN DE EUROPESE RAAD VAN 20 EN 21 OKTOBER 2022

Op donderdag 20 en vrijdag 21 oktober vond in Brussel de Europese Raad (ER) plaats, waar werd gesproken over energie, inclusief de economische situatie in de Unie, en de Russische agressie tegen Oekraïne. Onder het agendapunt externe betrekkingen werd gesproken over de EU-relaties met China en de ASEAN-regio, de voorbereiding van de klimaatop in Sharm el-Sheikh (COP27) en de biodiversiteitstop in Montréal (COP15) en het geweld tegen demonstranten in Iran. De ER nam over deze onderwerpen conclusies aan.¹ Zoals gebruikelijk sprak de voorzitter van het Europees parlement, Roberta Metsola, aan het begin van de ER.² Ook hield de Oekraïense president, Volodymyr Zelensky, via een videoverbinding, een korte toespraak. De Minister-President nam deel aan deze ER.

Oekraïne

In zijn videotoespraak ging de Oekraïense president Zelensky in op de escalatie van het Russische geweld tegen burgers en vroeg om voortzetting van de militaire en financiële steun voor het land, evenals het belang van meer sancties en gerechtigheid ten aanzien van Russische oorlogsmisdaden en mensenrechtenschendingen. De ER herbevestigde haar steun voor de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne en het recht om zichzelf te verdedigen tegen de Russische agressie. De ER riep Rusland op om zich onvoorwaardelijk terug te trekken en alle aanvallen tegen Oekraïne te stoppen.

De ER veroordeelde in de stevigste bewoordingen de recente raket- en droneaanvallen van Rusland op burgers en burgerdoelen in Kiev en andere delen van Oekraïne. Ook veroordeelde de ER de Russische acties bij de nucleaire centrale Zaporizja en sprak steun uit voor de inspanningen van het Internationaal Atoomenergieagentschap (IAEA) om de veiligheid van de centrale zeker te stellen. Conform de VN-resolutie van 12 oktober 2022 veroordeelde de ER opnieuw de illegale annexatie door Rusland van de Oekraïense regio's Donetsk, Loehansk, Zaporizja en Cherson.

De EU zal doorgaan met het verlenen van militaire steun aan Oekraïne. De ER verwelkomde het besluit van de Raad over de *EU Military Assistance Mission* (EUMAM), de ophoging van de ondersteuning van het Oekraïense leger uit de Europese Vredesfaciliteit en de ER sprak waardering uit voor het werk van de civiele *EU Advisory Mission* in Oekraïne.

De ER riep op om de toegezegde 3 miljard euro aan liquiditeitssteun aan Oekraïne spoedig beschikbaar te stellen. De ER nodigde de Commissie daarnaast uit om een duurzame en structurele oplossing te vinden voor de steun aan Oekraïne. De ER is vastbesloten om de humanitaire, financiële en wederopbouwinspanningen van Oekraïne te ondersteunen en sprak over de *governance* en financiering van deze inspanningen, inclusief het belang van hervormingen, met het oog op de *International Expert Conference* op 25 oktober in Berlijn. Voortbouwend op de ER-conclusies van 30 en 31 mei 2022 nodigde de ER de Commissie uit om in lijn met internationaal en Europees recht opties te presenteren om bevroren tegoeden aan te wenden voor de wederopbouw van Oekraïne.

De Russische oorlogsmisdaden tegen Oekraïners en de vernietiging van de civiele infrastructuur zijn een grove schending van het internationaal

¹ <https://www.consilium.europa.eu/media/59734/2022-10-2021-euco-conclusions-nl.pdf>.

² Metsola calls for forceful response to energy crisis, inflation, war in Ukraine | The President | European Parliament (europa.eu).

recht. De ER riep op om alle daders en medeplichtigen ter verantwoording te roepen en sprak steun uit voor het onderzoek van de aanklager van het Internationale Strafhof. De ER steunde ook de inspanningen van Oekraïne om de misdaad van de Russische agressie tegen Oekraïne aan te klagen en nodigde de Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger uit om opties te presenteren om dit te ondersteunen.

De Europese Unie staat klaar om restrictieve maatregelen tegen Rusland verder te versterken en benadrukte het belang van effectieve implementatie en het tegengaan van sanctieontwijking. De ER riep Belarus op om onmiddellijk te stoppen met het faciliteren van de Russische agressie tegen Oekraïne door niet langer toe te staan dat het Russische leger vanuit grondgebied van Belarus aanvallen uitvoert. De Europese Unie staat klaar om snel verdere sancties tegen Belarus aan te nemen. De ER veroordeelde ook de militaire steun aan Rusland door Iran en riep het land op daarmee te stoppen. De ER verwelkomde tevens de op 20 oktober jl. aangenomen sancties tegen Iran³, in lijn met de motie-van der Lee c.s.⁴.

Ten aanzien van de internationale voedselzekerheids crisis concludeerde de ER dat de Russische agressie in Oekraïne voor verstoringen van de productie van landbouwproducten en handelsstromen zorgt, waardoor de mondiale voedsel- en kunstmestprijzen zijn gestegen. De EU zet in op het verbeteren van de efficiëntie van alle *EU Solidarity Lanes* en steunt de VN-oproep tot verlenging van de graandeal in de Zwarte Zee.

Energie en economie

In het licht van de aanhoudende crisis rondom de Russische agressie tegen Oekraïne sprak de ER over aanvullende energiemaatregelen gericht op het beheersbaar houden van de energieprijzen, het borgen van de leveringszekerheid en vraagreductie. De discussie vond mede plaats op basis van het op 18 oktober jl. gepubliceerde maatregelenpakket van de Europese Commissie.

De ER riep de Raad en de Commissie op om op basis van een effectbeoordeling en rekening houdend met de verschillende energiemixen en nationale omstandigheden dringend een aantal maatregelen verder te brengen. De eerste maatregel in dat kader betreft de vrijwillige gezamenlijke aankoop van gas, met een verplichting voor een volume gelijk aan 15% van de verplichte vulgraden (90% per 1 november 2023) voor Europese gasopslagen. Hierbij roept de ER op optimaal gebruik te maken van onderhandelingen met betrouwbare partners en het EU-energieplatform. Ten tweede roept de ER op om uiterlijk begin 2023 een nieuwe complementaire benchmark in te voeren, die de omstandigheden op de gasmarkt nauwkeuriger weergeeft. Ten derde stelt de ER voor om een tijdelijke dynamische prijskorridor voor aardgastransacties nader te onderzoeken, om perioden van buitensporige gasprijzen te kunnen voorkomen. De ER heeft deze maatregel (conform artikel 23 van het Commissievoorstel) geclausuleerd, zodat onder andere de leveringszekerheid dient te worden gegarandeerd, de juridische aansprakelijkheidsrisico's dienen te worden geminimaliseerd, gasopslag en de import van gas niet worden gehinderd en de gasconsumptie niet stijgt. Ten vierde heeft de ER verzocht om een nader onderzoek naar het zogeheten Iberisch model, met inbegrip van een kosten-batenanalyse, waarbij een verhoogd gasverbruik wordt voorkomen en waarbij de financierings- en distributiegevolgen en de gevolgen voor stromen naar niet-EU-landen in

³ Ukraine: EU sanctions three individuals and one entity in relation to the use of Iranian drones in Russian aggression – Consilium (europa.eu).

⁴ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1845.

aanmerking worden genomen. De vijfde maatregel betreft verbeteringen aan de werking van de energiemarkten om de markttransparantie te vergroten, de liquiditeitsstress te verminderen en de factoren weg te nemen die de volatiliteit van de gasprijzen verhogen, terwijl het behoud van financiële stabiliteit wordt gewaarborgd. Ten zesde verzoekt de ER om versnelde vereenvoudiging van de vergunningsprocedures om de uitrol van hernieuwbare energie en energienetten te bespoedigen. Ten zevende verzocht de ER aan de Raad en de Commissie om besluiten in te dienen voor energiesolidariteitsmaatregelen bij verstoringen van de gasvoorziening op nationaal, regionaal of Unie-niveau, daar waar bilaterale solidariteitsovereenkomsten ontbreken. Tot slot riep de ER op tot meer inspanningen om energie te besparen. De ER herhaalde daarnaast dat de investeringen in energie-efficiëntie, in toekomstbestendige energie-infrastructuur, met inbegrip van interconnecties en opslag en in innovatieve technologieën voor hernieuwbare energie, moeten worden opgevoerd. Verder verzocht de ER de Europese Commissie de werkzaamheden omtrent de structurele hervorming van de elektriciteitsmarkt verder te brengen, met inbegrip van een effectbeoordeling en voortgang te boeken om te komen tot een volledige energie-unie.

Op 25 oktober jl. vond in de Energieraad een vervolgdiscussie plaats over het maatregelenpakket van de Commissie en het onderwerp zal opnieuw worden besproken bij de Energieraad van 24 november a.s. De Kamer wordt op de gebruikelijke wijze over de kabinetsinzet voor en de uitkomsten van deze Raden geïnformeerd door de Minister voor Klimaat en Energie.

De ER sprak ook over de huidige economische situatie en de manier waarop lidstaten omgaan met de hoge inflatie en energieprijzen. Daarbij concludeerde de ER dat in het licht van de energiecrisis alle relevante instrumenten op nationaal en EU-niveau aangewend moeten worden om de veerkracht van onze economieën te vergroten.

Kritieke infrastructuur

De Europese Raad veroordeelde de sabotage van de Nord Stream-pijpleidingen en riep lidstaten op om urgent maatregelen te nemen en nauw samen te werken om de weerbaarheid van kritische infrastructuur te verbeteren. De ER riep de Raad op om snel te komen met aanbevelingen voor een gecoördineerde aanpak van de EU om de weerbaarheid te versterken, waaronder via de uitvoering van de richtlijn over de veiligheid van netwerken en informatiesystemen en de richtlijn over kritische entiteiten.

China

De ER voerde een strategische discussie over de relaties van de Europese Unie met China. Veel lidstaten waren van mening dat de drieslag van China als partner, concurrent en systeemrivaal nog steeds een bruikbaar kader biedt⁵ en dat er binnen de drieslag meer nadruk is komen te liggen op het beschermen van onze waarden en belangen, evenals het afbouwen van kwetsbaarheden en strategische afhankelijkheden. Ondanks verschillen van inzicht zullen de EU en China de dialoog moeten blijven aangaan en op basis van gedeelde belangen blijven samenwerken. Nederland benadrukte het belang van effectieve implementatie en het doorlopend monitoren van de impact van autonome maatregelen en instrumenten die de EU de afgelopen jaren heeft ontwikkeld.

⁵ EU-China: a strategic outlook (2019).

Vorbereiding EU-ASEAN Top

De ER sprak over de eerste gezamenlijke EU-ASEAN Top die plaats zal vinden op 14 december 2022 in Brussel. Deze top biedt een kans om het strategische partnerschap van de EU met de ASEAN-regio te versterken op basis van gedeelde belangen en internationaal afgesproken normen en standaarden.

Iran

Ten aanzien van Iran veroordeelde de ER het ongerechtvaardigde en onacceptabele geweld van de Iraanse autoriteiten tegen vreedzame demonstranten, in het bijzonder tegen vrouwen, en verwelkomde de Europese sancties die op 17 oktober 2022 zijn aangenomen tegen de daders van de mensenrechtenschendingen. De ER riep Iran op onmiddellijk te stoppen met de gewelddadige acties tegen demonstranten en hun politieke en burgerrechten te respecteren.

COP27 en COP15

De ER sprak over de voorbereiding van de COP27 over klimaat en de COP15 over biodiversiteit. De ER onderstreepte de urgentie om de klimaatcrisis en de biodiversiteitscrisis het hoofd te bieden. Om de 1,5°C-doelstelling binnen bereik te houden riep de ER alle landen op om hun *nationally determined contributions* (NDCs) te herzien en te verstevigen. Ook riep de ER op tot een nieuw strategisch raamwerk met afspraken voor de periode tot 2030 te komen om een eind te maken aan biodiversiteitsverlies.

Toezeggingen uit het plenair debat over de Europese top van 19 oktober jl.

De Minister-President heeft in het plenair debat over de Europese top van 19 oktober jl. toegezegd in het verslag van de ER terug te zullen komen op de vraag hoeveel LNG Nederland nog uit Rusland importeert. Er geldt op dit moment geen EU-verbod op de import van gas dan wel LNG uit Rusland. LNG komt Nederland binnen op twee punten, via de Gate-terminal in Rotterdam en de Eems Energy Terminal in de Eemshaven. Bij de terminal in de Eemshaven, die dit jaar is geopend, geldt de gebruikersvoorwaarde dat geen Russisch LNG mag worden geïmporteerd. Navraag bij de Gate-terminal leert dat er sinds afgelopen zomer zeer beperkt Russisch LNG binnenkomt. Conform de motie-Piri/van der Lee⁶ heeft de Minister-President tijdens de Europese Raad aandacht gevraagd voor de noodzaak de import van Russische LNG versneld af te bouwen.

In reactie op de motie-Piri⁷ kan het kabinet melden dat ten tijde van de ER bekend werd dat Frankrijk, Spanje en Portugal een akkoord hebben bereikt over een onderzeese pijpleiding van Barcelona naar Marseille genaamd «BarMar», die naast aardgas naar alle waarschijnlijkheid in de toekomst ook (groene) waterstof zal kunnen transporteren. Met het oog op de energieleveringszekerheid is het positief dat dit akkoord is bereikt. Met dit akkoord is de «MidCat»-pijpleiding door de Pyreneeën van de baan.

⁶ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1867.

⁷ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1844.